

PROF. DR. ATALAY YÖRÜKOĞLU ULUSAL ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI POLİTİKALARI III. ÇALIŞTAYI RAPORU

Hazırlayanlar :

Tuna Çak, Esra Taşgın, Ş. Gülin Evinç, Gülser Şenses Dinç, Hayati Sınır, Ferda Karadağ

Oturum: Çocuk, Yazın ve Tiyatro

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bahar Gökler

Konuşmacılar: Prof. Dr. İnci San , Ayla Kutlu, Prof. Dr. Nuran Özyer, Haluk Yüce

İnsan beyni doğumdan iki yaşa kadar dış dünyadan alınan uyaranlarla şekillenir, İki yaşından sonra ise bu kadar hızlı bir gelişim olmaz, yeni bilgiler bunların üzerine eklenir, tekrarlanmayan uyaranlar büzüşüp körelir, giderek imge kavramlar ve soyut kavramlar gelişir. Sağ beyin daha çok sesler, olayların ve olguların anlamı, bağlam, alt metin okuma ve çıkarsama, tempo ve tartım, uzamsal farkındalık ve rollerin etkileşimi ile ilişkili olarak yaratıcılıktan, sol beyin ise daha çok sözler, olayların ve olguların sıralaması, metin, kronolojik olarak zaman, bölümler ve rollerin tanımlanması ile ilişkili değerlendirmeden sorumludur. Genel ilke olarak çocuklarda sezme ve imgeleme sağ beyinde başlar, sağ beyinden sol beyine soyut bir devinim içinde geçiş olur. Beş yaşına dek sağ beyin daha aktif kabul edilir. Sağ beyin ağırlıklı çalışanların daha canlı, hareketli ancak dağınık bir şekilde çalışma eğilimli, sol beyin ağırlıklı çalışanların ise masa başında daha dikkatli ve düzenli çalışma eğilimli olmaları eğitimciler tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocuk yazılarıyla çocuklara yaklaşabilmek için yazarın içindeki çocuğun ortaya çıkması gerekir. Çocuk küçük insan değildir. Eğer 6 yaşındaki çocuklar için kitap yazılıyorsa yazar da 6 yaş seviyesine inmelidir. Yazarın çocuk, eğitim, aile ve kendisi açısından sorumlulukları vardır. Sanat normalde kısıtlamayı kabul etmez ancak çocuk yazınında kısıtlayan etkenler vardır ve olmalıdır. Yazar konu seçimine dikkat etmelidir. Köşe dönücülük, ganimet alma, kurnazlık yerine çalışma ve üretimin önemini vurgulayan konular seçmelidir. Yazar siyasal tavrına da dikkat etmelidir. Yazar kitaplarında şaka kullanmalıdır. Yazarın kendi çocukluk anılarını anlattığı kitaplar kötü örneklerdir. Anılar çocuklukta yaşadığı gibi kalmaz, süslenir, en güzel olayların arkasına yazar kendini koyar. Sürekli

çocuklara pay verilir. Yazarın sorumluluklarından biri de çocuğa kendi yaşamını çok güzel bir hikaye gibi anlatmamaktır. Eğitici tavsiyelerde bulunmamalıdır. Çocukla arkadaş olmalı, birlikte serüvenlere atılmalıdırlar. Hikayeden sonuç çıkaran kişi yazar değil çocuk olmalıdır. Yazar kitabında çocuğa özgüven aşılamalı, bunu çocuğun kendisinde bulması gerektiğini göstermelidir. Yazar sadece saf temiz olaylar anlatmamalıdır. Acı ve kötü olaylar da anlatılmalı böylece çocuğun güçlü yönleri ortaya çıkarılarak dönüşümle başarıya ulaşabileceği gösterilmelidir.

Çocuk edebiyatı çocuklar için çocuklar hakkında yazılan ve çocukluk döneminde okunan edebiyat olarak tanımlanır. Türkiye'de yeni olması nedeniyle gelenekselleşmiş bir çocuk edebiyatının bulunmamaktadır. Türkiye'de çocuk edebiyatı bilinçli olarak 1950'li yıllardan sonra başlamıştır. Başlangıçta çeviriler ağırlıkta olmuştur, Türk yazarlara ait eserlerde ise eğitim ön planda tutularak didaktik yazınlar tercih edilmiştir. 1960'larda dünyada siyasi uzantılı anti otoriter ve daha gerçekçi çocuk edebiyatının hakim olmasıyla birlikte bu akım Türkiye'ye çeviri kitaplar yolu ile yansımıştır. Türkiye çocuk edebiyatında 1970'lerin sonuna kadar didaktik, idealize çocuk figürlerini içeren yazınlar çoğunlukta olmuştur. 1980'lerden itibaren bir yandan gerçekçi çocuk figürlerini içeren yazınlar artarken bir yandan da İslami yayınlarla birlikte iyi ahlaklı idealize çocuklarla ilgili yazınlar artmaya devam etmiştir. 1990'lerden itibaren çocuk kitapları Türkiye'de hızla artmıştır ancak her çocuk kitabı edebiyat değildir, piyasa kitabı olarak nitelendirilebilecek pek çok bu tür kitapta sanatçı duyarlılığı ve estetiği bulunmamaktadır. Çocuk edebiyatında kitapların içeriği kadar görsel boyutu da önemlidir, çocuk kitabı resimlemek ayrı bir sanattır. Çocuk edebiyatının yazarın değil çocuğun gerçekliğini anlatması ve piyasa kaygısı güdülmeksizin çocukların yararı ön planda tutularak basım yapılması gerekmektedir. Çocuk edebiyatı konusunda yazarlara, yayınevlerine, kitapçılara, akademisyenlere ve sivil toplum örgütlerine pek çok görev düşmektedir.

Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi : 15 (1) 2008

Çocuk sanatla anne karnında ve doğumdan sonar müzik yoluyla, bebeklik döneminde TV, erken çocuklukta ise tiyatro yoluyla tanışır. Tiyatro mekanlarında havalandırma ve oturma biçimlerine çocuklar açısından dikkat edilmelidir. Okullara gidilerek yapılan tiyatroların olumlu yönleri çocuğun kendi bulunduğu mekanın (sınıf) tiyatroya dönüşmesi ile yaratıcılığının ortaya çıkması ve aynı seviyede oturarak çocuğun tiyatroya dahil olmasıdır. Okulların yaptığı tiyatrolarda ise okul yönetiminin oyun seçimini yapması özellikle de anaokullarında seçilen oyunların kalitesi değişkenlik göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Uluslar arası Çocuk Tiyatroları işbirliği ile seçilecek oyunların gözden geçirilerek kalitenin korunması sağlanabilir. Özel tiyatroların dezavantajı ise çocuklar için uygun koltuk olmaması ve çocuğun ilgisinin sahneye çekilememesi ve uygun buluşmanın sağlanamamasıdır. Devlet ve şehir tiyatroları, büyük ve kalabalık salonlar ise mekansal olarak çocuklar için uygun olmamaktadır.

Oturum: Görsel Sanatlar

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ferhunde Öktem

Konuşmacılar: Prof. Dr. Hasan Pekmezci, Lale Ataman, Nezih Danyal, Ozan Sağdıç.

Sanat eğitiminde eğitimcilerin rolü büyüktür, sanat eğitimi özgün ve özverili öğretmenlerin yoğun çabasıyla gelişebilecek bir alandır. Okullarımızda ise bu eğitim birkaç boyutuyla gerçekleşmemektedir. Veliler matematik, fen gibi üniversite için anahtar konuma getirilen dersler dışındaki dersleri gereksiz görmektedir. Fakat bu eğitim sistemi her insana giydirebilecek bir elbise değildir. Niteliği, kimliği, kişiliği irdeleyen bir eğitim sistemi gereklidir. Resim alanı ise kuşatılmış, sınırlanmış bireyin bütün özgürlüğü ile kendini verebileceği bir alandır. Çocuklarımızın ufkunu ne derece açtığımızı, onların dünyalarını zenginleştirecek ne yaptığımızı sorgulamamız gerekir. Çocukların görsel sanatlara yönelmesi için onlara kolay ve masrafsız faaliyet alanlarının yaratılması gereklidir. Yurt dışında müzelerde yerde uzanmış resim yapan çocukları görmek mümkündür. Bizde ise "çocuklar yerde oturuyor, hasta olacaklar, niye minder veriyorsunuz" diye yakınlıklar olmaktadır. Çocukların üstleri, başlarının kirlenmesine, heykellere, resimlere dokunmalarına izin verilmelidir. Çocuklar müze gibi yerlerde görerek kuralları öğrenmektedir.

Kore'de ve Viyana'da çocuk müzeleri oluşturulmuştur ve çocuklar oralarda ortak resim çalışmaları yapmaktadır. Bu şekilde çocuklar birlikte çalışmanın hazzını almaktadır ve 'ben' yerine 'biz' kavramı gelişmektedir. Çocuk kitapları, ünite kitaplarının resimlenmesi de çok önemli bir konudur. Çünkü kitaplarda sadece şablonlar, ezberler olmamalıdır. Bir süre sonra şablonlar sadece kitaplarda kalmamakta, düşüncede, yaşam ilişkilerinde de şablonlara gidilmektedir.

Zorluğu olan çocuklar sanatla buluşturulduğunda, bu çocukların ne kadar büyük adımlar atabildikleri, ne kadar yol alabildikleri görülmektedir. Görme ve zihinsel engelli çocuklarla yapılan resim çalışmalarının her biri birer sanat eseridir. Bu çocukların kendi dünyalarında renk kavramları vardır ve onların renkleri bizim renk kavramımızı allak bullak etmektedir. Sanatla uğraşan çocuk düşünmekte, denemekte, çözümler üretmekte, sezgileri artmakta ve sanatla daha mutlu olmaktadır.

Çocukların büyüklere göre hayal güçleri daha fazladır, kolay anlamakta ve algılamaktadırlar. Çocuklar karikatürü büyüklere göre daha acımasızca eleştirmektedir. Çizgilerle, karakterlerle dalga geçmektedir ve kendi kafalarındaki çok güzel çizgilerle aktarabilmektedir. Karikatür Vakfı bünyesinde Uluslararası Ankara Karikatür Festivali başlatılmıştır ve son 3 yıldır da çocuklara yönelik uluslararası festival düzenlenmektedir. TRT ile çocuk şenliği kapsamında başlayan Uluslararası çocuk karikatür yarışmasına vakıf bünyesinde devam edilmektedir. Büyüklere için de konunun çocuk üzerine olduğu karikatür yarışması düzenlenmekte, büyüklere çocuklar için karikatür çizdirilmektedir.

Bir resim çeşidi olan fotoğrafla çocuk ilişkisi bebeklik dönemlerinde başlamaktadır. Fotoğraf ve resim ayrı disiplinlerdir ama estetik değerler açısından aynı kategoride yer almaktadır. Çocuklar fotoğrafın icadından bu yana fotoğrafa çok konu olmuştur. Giderek çocuk fotoğrafları endüstriye de dönüşmüştür. 18.yüzyılın sonlarında, 20. yüzyılın başlarında haberleşmede en büyük sirkülasyonu sağlayan karpostalların başlıca konusu şirinlikleri ve masumiyetleri ile çocuklar olmuştur. Giderek bu iş ticari meta haline dönüşmüş ve ürünlerden promosyon olarak çocuk kartları verilmiştir. Batı da kutsal bayramlarda da dua eden çocuk resimleri kullanılmıştır. Giderek çocuk posterleri yaygın-

laşmış, karpostallarla başlayan iletişim dergilerle, magazinle fotojurnalizm (haber veya roportaj fotoğrafçılığı) haline dönüşmüştür. Çocuklar hislerini kolay dışa vurabilmekte ve yüz ifadeleri çok çabuk değişebilmektedir. Bu nedenle de çocuk fotoğrafı çok tercih edilmektedir.

Oturum Başkanı: Prof.Dr. Fatih Ünal

Konuşmacılar: Gülüm Pekcan, İbrahim Yazıcı, Dr. Erdoğan Okyay, Yrd. Doç. Nevin Eracar:

Çocuğun müzikle ilk defa tanıştığı yerin anne karnının ruhsal gelişimini etkileyeceği olasıdır. Müzik ve dansın çocuğun sosyal, bedensel ve zihinsel gelişimine katkıları büyüktür. Bu anlamda müzik dinleme, kendini ve başkalarını da dinlemeyi, toplu müzik yapmanın dikkat, sorumluluk, paylaşma, özgüven ve grupla çalışmadan haz duymayı sağlar, müzik dinleyen kişi bir yandan kendi içsel evrenini zenginleştirme yetisini kazanırken diğer yandan başkalarının iç duygusallığına duyarlılık kazanmaktadır..

Müzik dinleme yanında dans etmenin de sosyal gelişimdeki katkıları vardır ve hareket insanlara disiplin getirmekte, dans yaratıcılığı geliştirmekte, iletişim kurmayı sağlamakta, çocukların kendilerini ifade edebilmelerine yardımcı olmaktadır.. Hem müzik hem dans tüm çocuklarda stresle başa çıkma, sorumluluk alma, diğer kişilerle işbirliği yapabilme becerilerini arttırmakta ve otistik çocukların da bedensel duyumlarını sağlamakta, bu yolla ben canlılığını korumaktadır. Ayrıca diğer çocuklardaki gibi bu çocuklarda da bedensel farkındalığı arttırmakta, kurallara uyma, sıra kavramını kabul etme, diğer insanların sınırlarına uygun davranma gibi sosyal becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Bedensel bazı katkıların da sosyal gelişimi olumlu etkileyebileceği düşünülmüş ve

bir örnek olarak müziğin konuşma problemlerine katkısı ele alınmıştır. Şarkı söylemek nefesini düzenlemeye yardımcı olması nedeniyle çocuğun konuşma sırasında yaşadığı nefes problemlerini azaltmakta ve bu yolla çocuğun sosyal yaşama uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır.

Konuşma problemlerinin dışında, müziğin ritim öğesinin hareket problemi olan çocuklarda da yardımcı olabilmektedir. Dansın bedensel gelişime katkıları ele alındığında, denge unsuru önemlidir. Dans öğrencilerinin dansla öğrendikleri bedensel denge tüm yaşamlarını etkileyebilmektedir. Zihinsel beceriler üzerinde de hem müziğin hem dansın çok olumlu katkıları vardır. Dansın, çocuklarda hareketi öğrenebilme, ezberleyebilme ve uygulayabilme becerilerini güçlendirmesi bunlardan bazılarıdır.

Müziğin çocukların beyin gelişimindeki en önemli katkılarından biri beyinlerinin iki tarafındaki iletişimi arttırmasıdır. Örneğin, piyano çalan çocuklar eş zamanlı olarak hem sağ hem sol el ve hatta pedallar için iki ayağını da kullandıkları için beyinlerinin iki tarafındaki iletişim diğer insanlara göre oldukça yüksek hız kazanmaktadır. Bu durumun çocuğun ileriki hayatında duygu ve mantığı daha hızlı bir şekilde dengelemesini sağlayacağı bilinmektedir. Ayrıca müziğin öğrenme süreçleri üzerinde de etkisi vardır ve müzikle eğitim öğrenmeyi isteme, öğrenmeden haz duyma, öğrendiğini yaşamın öznel koşullarına uyarlama, başkalarına aktarma ve başkalarıyla paylaşma, iletişim kurabilme, sebep-sonuç ilişkisi kurabilme, sorun çözebilme gibi istendik davranışların kazanılmasında etkili ve ideal bir eğitim türüdür. Ayrıca müzikle öğrenilen bilgilerin de çok zor unutulmaktadır.